НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Вх.No 51-554-04-255
Дата 15 / 07 2025 г.

ЧРЕЗ
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ
Г-ЖА НАТАЛИЯ КИСЕЛОВА

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
КОМИСИЯТА ПО
КОНСТИТУЦИОННИ И
ПРАВНИ ВЪПРОСИ
Г-ЖА АННА АЛЕКСАНДРОВА

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 79, ал. 1 от ПОДНС внасяме предложения за изменения и допълнения на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за международния търговски арбитраж № 51-502-01-25, приет на първо гласуване на 11.07.2025г., както следва:

1. В § 4 в чл.4, ал.4 накрая се прибавят думите „когато страна по спора е лице по чл.7, ал.4“.
2. В §5:

В Член 6а:

- ал. 1 се изменя:

„(1) Регистърът на арбитражите е структурирана база данни в електронна форма, която съдържа информация относно:

1. постоянните институции, осъществяващи арбитражна дейност, със седалище в Република България,

2. постоянните арбитражни институция със седалище в чужбина,

3. арбитражните производства с място на арбитраж на територията на Република България, образувани пред арбитраж, създаден за решаване на определен спор.“

- ал. 2 се изменя:

„(2) Регистърът на арбитражите се води и поддържа от Министерството на правосъдието. Обстоятелствата се вписват и актовете се обявяват без информацията, представляваща лични данни, както и търговска или друга защитена тайна на страните, с изключение на информацията, за която със закон се изисква да бъде обявена.“

-ал. 3 се изменя:

„(3) За всяка вписана арбитражна институция по чл. 4, ал. 1, т. 1 и т. 2, както и за всяко производство по чл. 4, ал. 2 се води електронната партида, в която се прилагат заявленията, документите, удостоверяващи вписаните обстоятелства, обявените актове и други документи, които могат да съдържат и лични данни за идентифицирането на лицата, представляващи или управляващи юридическото лице, към което е създаден арбитражът, а в случаите по чл. 4, ал. 1, т. 1 и чл. 4 ал. 2 – и за арбитрите и страните по арбитражните производства.“

- В ал.4 се заличават думите „за министъра на правосъдието и“.

- Ал. 6, т. 3 се изменя както следва:

„3. вписване на обстоятелства относно арбитражни производства, образувани пред арбитраж, създаден за решаване на определен спор;“

- В Чл.6б:

В ал.2 накрая се прибавят думите „когато страна по спора е физическо лице по чл.7, ал.4“

В ал.3 след думите „в чужбина“ се прибавят думите „когато страна по спора е физическо лице по чл.7, ал.4“.

Ал. 3, т. 3 се изменя:

„3. имена, професия и данни за контакт на арбитрите, избрани или назначени да решат спора;“

Чл. 6в, ал. 2 се изменя:

„(2) Заявление за вписване на арбитраж по чл. 4, ал. 2 се подава от председателя на арбитражния състав по конкретното дело в 7-дневен срок от формирането му.“

3. В § 9 в чл.26 думата „постоянен“ се заменя с „настоящ“.

4. В §11 в чл.32 се създават ал.9 и ал.10:

„(9) Правилата за връчване по ал.1 се прилагат за страна, която е едноличен търговец, предприемач, съдружник или акционер, управител или член на управителен орган на дружество или прокурист, както и което се е задължило или е дало обезпечение за задължение на търговец или предприемач, което е предмет на спора, ако е уговорено между страните, с изключение на ал.4 и ал.5.

(10) Правилата на ал.7 и ал.8 не се прилагат за страна по спора в качеството й на едноличен търговец, предприемач, съдружник или акционер, управител или член на управителен орган на дружество или прокурист, както и което се е задължило или е дало обезпечение за задължение на търговец или предприемач, което е предмет на спора.“

5. В §12, т.1 чл.26 се изменя:

„(2) Когато всички елементи на спорното правоотношение са свързани с една държава, прилагат се правилата на чл.3, §3 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) и на чл.14, §2 от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Рим II).“

6.В § 14 в чл.46а се създава ал.4:

„(4) При прекратяване на дейността на арбитражния съд архивът по ал.3 се предава на министерство на правосъдието по ред, определен в наредбата по чл.6а, ал.5. “

7. В § 15 т. 2 от законопроекта се отменя.

8. В §18:

- в чл.51, ал.1 думите „постоянният“ и „постоянен“ се заменят с „настоящият“ и „настоящ“.

- Член 51, ал. 2 се изменя както следва:

(2) Окръжният съд прави служебна проверка в Регистъра на арбитражите и в електронното досие на делото за установяване на обстоятелствата по чл. 41, ал. 3, както и дали арбитражът, арбитърът и арбитражното производство са били вписани в Регистъра, в приложимите случаи. При липса на съответното вписване, съдът отказва издаване на изпълнителен лист до извършване на съответното вписване.

9. В § 22 относно §1а :

- т.1 се изменя:

„1.Международен арбитраж“ е арбитраж с място на територията на Република България, когато в момента на сключване на арбитражното споразумение една от страните има в чужбина обичайното си местопребиваване или съответно седалището.“

- т.5 се изменя:

„5. Седалище е седалището според устройствения акт на лицето. Ако лицето няма седалище според устройствения си акт счита, че седалището му е държавата, в която се намира действителното му управление.“

Мотиви:

Предложенията имат за цел да преодолеят слабости и рискове новата уредба да създаде за международния търговски арбитраж, както и за вътрешен арбитраж, по които страните са търговци и предприемачи или лица, предоставили обезпечения за задължения на търговци и предприемачи.

Целта е постигане на съответствие с международните стандарти в областта на арбитража и недопускане на прекомерен формализъм и крайно непропорционални санкционни мерки, които биха компрометирали ефективността на арбитражното правораздаване в Република България.

Измененията са насочени към:

- прецизиране на уредбата относно Регистъра на арбитражите („Глава първа „а“) при отчитане на спецификите на арбитражното правораздаване от чуждестранни арбитражни институции и от арбитражи, създадени за разрешаване на определен спор (*ad hoc* или неинституционални арбитражи).
- отстраняване на формални основания за нищожност при невписване на арбитражната институция или на обстоятелства относно *ad hoc* арбитражните производства, които нямат аналог в утвърдената международна практика и замяната им с по-лека, пропорционална санкция – забраната за издаване на изпълнителен лист и изпълнението на такова решение.
- съхраняване на достъпа до арбитраж като ефективна алтернатива на държавното съдопроизводство.

Изначално вписването на предвидените в чл. 6в, ал. 3 от Законопроекта обстоятелства за каквито и да е арбитражни производства (данни за страни, арбитри, за искания, заседания и арбитражни решения) противоречи на естеството на арбитража като частноправен способ за разрешаване на спорове, основан на автономията на волята, конфиденциалността като основен принцип в международната арбитражна практика и няма аналог в международен план.

Въпреки това, с настоящите предложения се предлага компромисна и балансирана нормативна уредба на регистрацията, при която задължението за регистрация на сочените обстоятелства за всяко едно арбитражно производство да остане само за производствата, образувани пред арбитражите, създадени за разрешаване на определен спор (*ad hoc* или неинституционални арбитражи), и да отпадне по отношение на производствата пред чуждестранни арбитражни институции. Този подход се базира на различията между двата вида арбитраж. При арбитражите, създадени за разрешаване на определен спор липсва институционалност и организационна структура (например секретариат, деловодство), които са присъщи за чуждестранните арбитражни институции като ICC, LCIA, VIAC, SCC и др. Респективно, възможността за проследимост, контрол и отчетност е по-ограничена при *ad hoc* арбитражите, от колкото при производствата, администрирани от арбитражни институции. С оглед на това,

предвиждането на задължително вписване в публичния регистър на сочените обстоятелства за всяко арбитражно производство, независимо дали е администрирано от институция или представлява *ad hoc* арбитраж, е неоправдано. Това изискване следва да отпадне за институционалните арбитражи, защото:

- е в противоречие с правилата на водещи арбитражни институции като ICC, LCIA, VIAC и SCC;
- подкопава възприемането на България като благоприятна арбитражна юрисдикция;
- нарушава конфиденциалността на арбитражното производство, като един от основните принципи и предимство на арбитража пред държавното правосъдие;
- ще доведе до това страните да избягват място на арбитраж в България;
- практически би било твърде обременително за арбитрите по конкретни дела пред международни арбитражни институции, които в много случаи са чужденци, които не владеят български език и няма да са запознати с уредбата на ЗМТА, да осигурят вписване на данните за конкретното производство;

Затова е предложено само еднократно вписване на чуждестранните арбитражни институции в регистъра от оправомощените в чл. 6в, ал. 1 лица, респективно вписване на промени относно самите институции, и е премахнато задължението за подробно вписване на всички обстоятелства за производството по чл. 6в, ал. 3. Наличието на такъв регистър ще позволява на държавния съд при необходимост да провери легитимността на международната арбитражна институция и да отправи запитване към нея, за да потвърди автентичността на арбитражното решение преди издаване на изпълнителен лист въз основа на него.

Предвижданата до момента в Законопроекта нищожност на арбитражното решение при липса на вписване на арбитраж или на информация за арбитражното производството е **юридически необоснована и непропорционална спрямо естеството на нарушението**. Вписването представлява формално административно действие, което **не засяга нито същността на спора, нито неговото разглеждане, нито правото на защита на страните**. Липсата на регистрация не води до нарушаване на материалноправни или процесуални права, поради което обвързването ѝ с нищожност на решението е напълно несъразмерна правна последица. Подобна уредба няма аналог във водещите арбитражни юрисдикции, прилагащи UNCITRAL Model Law или съответстващи му режими. Невписването по своята правна същност не се свързва с основанията за нищожност и не може да обуславя недействителност на арбитражното решение, поради което подобна санкция е концептуално и юридически необоснована.

За да могат реномирани международни арбитражни институции да изпълнят изискването за вписване на всяко производство с място в България в българския регистър, би се наложило да приемат съществени изменения в своите правила – процес, който може да отнеме години. Така би се стигнало до това валидни арбитражни споразумения с уговорено място на арбитража в България да не могат да бъдат изпълнени поради риск от нищожност на арбитражното решение заради липса на вписването му в регистъра. Същевременно страните по такива споразумения не биха могли да отнесат и спора си пред държавния съд, тъй като наличието на валидно арбитражно споразумение изключва компетентността на държавните съдилища. Накратко – в резултат от изменението би могло се стигнало до ситуации, в които страните по търговски договори на стойност десетки и дори стотици милиони биха били

лишени от ефективна възможност за защита на правата си за неопределен период от време. Подобен компромис с правната сигурност и предвидимост би имал катастрофални последици за доверието на международните инвеститори в българските институции. Именно затова като алтернативна и по-пропорционална санкция е предложена забраната за издаване на изпълнителен лист и изпълнението на решения по невписани арбитражи (било то *ad hoc* или институционални) или при невписани обстоятелства относно производството (само в случаите на *ad hoc* арбитраж).

По този начин, чрез далеч по-разумното и пропорционално решение – отказ от издаване на изпълнителен лист при липса на вписване – на практика се постига същият превантивен ефект, без да се прибягва до крайни и юридически необосновани последици като нищожност на решението; след извършване на необходимите вписвания, изпълнението става допустимо, без да се накърнява валидността на арбитражното производство.

С оглед на гореизложеното, предложението създава балансирана правна уредба на регистъра на арбитражите, която запазва правото на контрол и отчетност върху тези субекти, но същевременно гарантира спазването на минимално необходими международни стандарти за запазване на ефективността на арбитражното правораздаване.

ВНОСИТЕЛИ:

Васил Панчов

Лена Борисова

Стою Стоев